



هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۳ و ۲ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی



نقش آفرینی بانک ها در تأمین مالی انبوه

The role of banks in Crowd financing

محمد هاشم بت شکن، مدیرعامل بانک مسکن، botshakan@bank-maskan.com

چکیده (فارسی)

تأمین مالی جمعی گونه ای از جمع سپاری در حوزه تأمین مالی کسب و کارهای نوپا و ایده های نو آورانه است که فضای مشارکت برای عموم مردم به نحوی فراهم شده تا آنها از وضعیت معمول و سنتی خود به عنوان یک مصرف کننده صرف فراتر رفته و با مشارکت در تأمین سرمایه، ولو به مقدار اندک و همچنین پذیرش موفقیت و عدم موفقیت سرمایه گذاری، در راستای تولید و ترویج خدمت یا محصولی که خرد جمعی آن را تایید کرده است، نقشی اثر بخش ایفا کنند.

در این مقاله با روش توصیفی و اسنادی، ابعاد و اکوسیستم لازم برای تأمین مالی انبوه، ظرفیت ها و ریسک های این حوزه را برشمرده و به تبیین ابعاد مورد نیاز برای نقش آفرینی موثر بانک ها در این حوزه تأمین مالی می پردازد.

واژگان کلیدی: تأمین مالی انبوه، نظام بانکی، اکوسیستم مالی

طبقه بندی JEL. G21, G23, L31, O35

چکیده (انگلیسی)

Crowd financing is a type of compilation in the field of start-up financing and innovative ideas that the partnership environment is provided to the public in a way that they extend beyond their traditional and traditional spending as a consumer. Participation in the provision of capital, albeit to a small extent, as well as acceptance of the success and failure of the investment, contributes to the production and promotion of a service or product that has been endorsed by the collective wisdom.

In this paper, by descriptive and documentary methods, the dimensions and ecosystems necessary for crowd financing, capacities and risks of this field are enumerated and it explains the dimensions required for the effective role of banks in this area of financing.

Key Word: Crowd financing, banking system, financial ecosystem

JEL. G21, G23, L31, O35



مقدمه

تأمین مالی همواره یکی از چالش‌های اساسی ایجاد و توسعه کسب و کارهای کارآفرینانه و مخاطره پذیر بوده است. نوآوری ایجاد صندوق‌های سرمایه گذاری مخاطره پذیر، شتاب دهندگان، مراکز رشد و.. به منظور ایجاد یک راه حل جایگزین برای نهادهای تأمین مالی سنتی نظیر بانک‌ها صورت گرفته است. یکی از این ابتکارات، تأمین مالی انبوه است که با توسعه بستر فناوری اطلاعات و اینترنت از طریق شبکه‌های اجتماعی بوجود آمده است.

جذب سرمایه مردمی یا تأمین مالی انبوه، کمپینی جهت حمایت جمعی افرادی مختلف از یک جامعه، معمولاً جامعه کاربران اینترنت، و پرداخت بخشی از سرمایه مورد نیاز جهت آغاز یک پروژه توسط افراد یا سازمان برگزار کننده کمپین است. جذب سرمایه مردمی جهت حمایت از طیف مختلف فعالیت‌ها از جمله امداد رسانی به حادثه دیدگان، روزنامه نگاری، شهروندی، حمایت هنرمندان از سمت طرفداران، کمپین‌های سیاسی، بودجه راه اندازی استارت آپ، تولید آثار بصری، توسعه نرم افزار آزاد، توسعه اختراعات، تحقیقات علمی و پروژه‌های شهری است. درحقیقت تأمین مالی انبوه بر مفهوم مشارکت اجتماعی و قانونی اعدا بزرگ استوار است.



تصویر ۱ - مفهوم کلی تأمین مالی انبوه

این شیوه تأمین مالی به سرعت در حال گسترش است به نحوی که از سال ۲۰۱۰ الی ۲۰۱۳، میزان سرمایه گذاری‌های صورت گرفته با این روش با نرخ ۱۷۹ درصد سالانه رشد داشته و در حال حاضر بیش از ۵۰۰ درگاه تأمین مالی انبوه در سراسر جهان وجود دارد که حجمی بالغ بر ۹۶ میلیارد دلار برای آن تخمین زده می‌شود (بانک جهانی، ۲۰۱۳). این روش در زمان بحران اقتصادی جهانی (۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲) مسیرهای جدیدی را برای فعالیت اقتصادی کارآفرینان باز کرد.

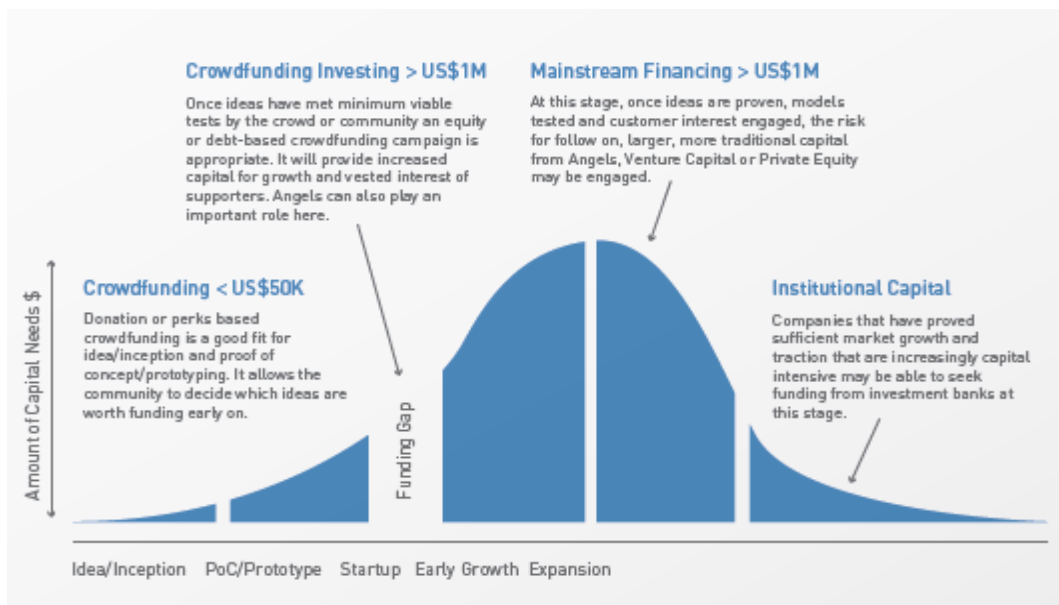
در یک تعریف می‌توان تأمین مالی جمعی را یک فراخوان عمومی از طریق اینترنت، برای تأمین منابع مورد نیاز به صورت کمک بلاعوض، تبادل انواع پاداش یا سهام به منظور حمایت از ابتکارات در رسیدن به اهداف مشخص تعریف کرد (ارنست اند یانگ، ۲۰۱۳). برخی نیز معتقدند که این روش یکی از جدیدترین کارکردهای کسب و کار الکترونیکی است و در حالت کلی به فرآیند تأمین مالی از عموم مردم جامعه به واسطه وب گفته می‌شود (وود، ۲۰۱۲).

با عنایت به اهمیت موضوع تأمین مالی انبوه و نقش آفرینی فناوری اطلاعات در بانکها به عنوان بستر توسعه این امر، با توجه به بانک‌پایگی اقتصاد کشور، این تحقیق به تبیین ابعاد تأمین مالی انبوه، اکوسیستم مورد نیاز، مدل‌های تأمین مالی و ریسک‌های مرتبط با آن پرداخته و در انتها توصیه‌های اجرایی و سیاستگذاری در این خصوص ارائه می‌کند.



ادبیات موضوع

تأمین مالی جمعی مفهومی است که اولین بار در سال ۲۰۰۸ توسط جف هاو^۱ در کتابی تحت عنوان جمع سپاری^۲ مطرح شد. دو عنصر "فراخوان باز" و "جمعیت" ارکان جمع سپاری هستند. جمع سپاری بر اساس این اصل که "خرد جمعی بر خرد باهوش ترین فرد یا افراد آن جمع برتری دارد"، ابزاری است که خرد جمعی را در راستای یک امر مشخص - مثلا در راستای تولید کالا یا ارائه خدمت - همگرا می کند. در یارادایم^۳ "ترجیح خرد جمعی"، بر خلاف روش های معمول و سنتی که در آن، انجام یک وظیفه به یک کارمند، واحد سازمانی و یا ییمانکار مشخصی سپرده می شد، از یک جمعیت انبوه و ناشناخته فراخوان می شود تا فعالیت مورد نظر را انجام دهند. یاسخ دهندگان به این درخواست که به عنوان جمع یا انبوه شناخته می شوند، با علم به اینکه ممکن است نسبت به یکدیگر عملکرد موازی نیز داشته باشند، با یکدیگر رقابت می کنند و در نهایت جمع سپار به برترین اقدام یا یاسخ ارائه شده یاداش داده می دهد. در برخی از گونه های جمع سپاری، فرآیند ارزیابی، رتبه بندی و انتخاب برترین یاسخ نیز توسط جمعیت و در چارچوب خرد جمعی صورت می گیرد. به عنوان مثال جمع دعوت به خلق یک تکنولوژی جدید، فعالیت های طراحی نام و نشان تجاری، توسعه و بهبود یک الگوریتم یا نرم افزار، تولید دانش و یا پردازش حجم بزرگی از داده می شوند. آغاز دوره بلوغ تأمین مالی جمعی در نتیجه بهره گیری از ییتانسیل شبکه اینترنت و ارتباطات آنلاین بود که سبب ایجاد شتاب فزاینده ای در تکامل آن شد. تکنولوژی Web 2.0 باعث شد تا خرد جمعی تحت وب^۳، از طریق شبکه های اجتماعی به خدمت تشخیص ایده ها و پروژه های ناب درآید. همراه با این تحول، فاصله زمانی جمع آوری وجوه مالی نیز کاهش یافته و امکان ارتباط بین کارآفرینان و سرمایه گذاران، تسهیل شده است. این روش برای کمک به ایده های خلاقانه ای است که ظرفیت تبدیل شدن به یک شرکت نوپا را دارند.



تصویر ۲ - جایگاه تأمین مالی انبوه در چرخه کسب و کار

اولین نمونه ثبت شده در استفاده از تأمین مالی جمعی در سال ۱۸۷۶ برای ساخت مجسمه آزادی در آمریکا انجام شده است.

¹ Jeff Howe

² Crowd Sourcing

³ Web based collective intelligence



این فعالیت در قالب جمع آوری پول با حمایت مالی پولیتزر شامل مسابقات بوکس، نمایشگاه های هنری، تئاتر و فروش مجسمه های کوچک آزادی به قیمت یک دلار آغاز شد. رویکرد تأمین مالی جمعی از یک سلسله مراتب مسطح برخوردار است که در آن صاحبان سرمایه، مستقیماً و بدون واسطه به سوی متقاضیان سرمایه هدایت می شوند. از این رو به تعبیر "بانکداری اجتماعی"^۴ نیز نزدیک است. کشور آمریکا در سال ۲۰۱۲ قانونی را تحت عنوان جابس^۵ برای آن وضع کرد که فصل سوم آن به طور مفصل به این امر اختصاص دارد و سپس کشورهای اروپایی نظیر انگلستان و ایتالیا نیز قوانینی را در این خصوص تصویب نمودند. ایجاد بستر قانونی از جمله توصیه های بانک جهانی به کشورهای در حال توسعه در این خصوص است. استقبال کارآفرینان از شیوه تامین مالی جمعی فارغ از مرزهای جغرافیایی است و موجب شده تا کشورهای مختلف از طریق اصلاح یا ایجاد قوانین و مقررات جدید، از این شیوه جدید به عنوان مکملی در کنار سایر شیوه های تامین مالی، حمایت کرده و مشوق هایی را نیز در نظر بگیرند. جدول زیر به برخی از موارد به طور اختصار اشاره دارد:

جدول ۱. اسناد دیگر کشورها در تأمین مالی انبوه

نام کشور	سند قانونی	توضیحات
ایالات متحده آمریکا	قانون JOBS ACT - فصل سوم - ۲۰۱۲	اجازه می دهد تا کسب و کارهای کوچک و نوپا برای تأمین مبالغ نسبتاً پایین از طریق مشارکت، از واسطه های برخط استفاده کنند. مبادلات مالی در این صورت از مالیات معاف است.
اتحادیه اروپا	برنامه عملیاتی کارآفرینی ۲۰۲۰-۲۰۱۳	تأکید بر گونه های جایگزین تأمین مالی شرکت های کوچک و نوپا در تأمین مالی جمعی می شود.
نیوزلند	قانون هدایت بازارهای مالی - ۲۰۱۳ مقررات هدایت بازارهای مالی (فاز یک) - ۲۰۱۴	انجام تأمین مالی جمعی از طریق واسطه های برخط مجاز موجب معافیت از ثبت بیانیه افشاء اطلاعات محصول و معافیت های مالیاتی است.
کانادا	قانون تأمین مالی جمعی - ۲۰۱۴	تبیین چگونگی اجازه به شرکت های کوچک و نوپا برای دریافت وجوه از طریق ارائه اوراق بهادار در سایت های بر خط مجاز
بریتانیا	بیانیه سیاستی FSA - مارس ۲۰۱۴	تبیین رویکرد بریتانیا در تنظیم مقررات تأمین مالی جمعی در این کشور

تأمین مالی جمعی، مفهومی آشنا برای ایرانیان است؛ مفهومی شبیه به گلریزان یهلوانان که از قدیم الایام در جوامع محلی ما رایج بوده است. در این روش عده زیادی از مردم مبالغی اندک (به نحوی که بار مالی چندانی برای آنها بوجود نیارد) را روی هم می گذارند تا هدف از گلریزان تأمین شود. در دهه ۳۱۴۲، اولین صندوقهای قرض الحسنه ایران توسط بازاریان تهران در مساجد و با الهام از سنت گلریزان بوجود آمد، هدف این صندوق ها کمک به ورشکستگان بازار بود هرچند فعالیت های

⁴ Social Banking

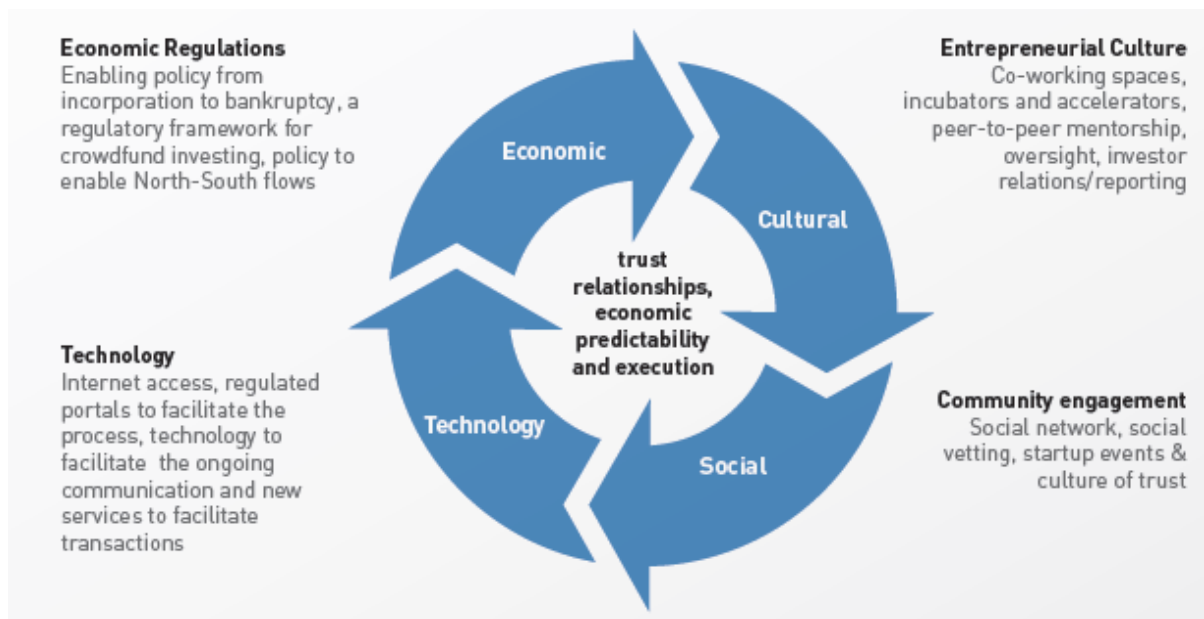
⁵ Jumpstart Our Business Startups (JOBS) Act



سیاسی نیز داشته و در پیشبرد انقلاب اسلامی نیز موثر بودند. این روش تأمین مالی نیز شباهت بسیاری به سنت گلریزان و صندوق قرض الحسنه دارد. با این وجود نباید موفقیت گلریزان را به برنامه‌های تأمین مالی جمعی تعمیم داد. از طرفی از انتقادات موجود در جامعه هماهنگی عدم اجرای مشارکت‌های واقعی در کسب و کارها توسط ابزارهای مالی موجود نهادهای مالی و پولی است. این ظرفیت می‌تواند زمینه‌ای برای خلق یکی از روش‌های رایج تأمین مالی اسلامی در قالب مشارکت واقعی باشد.

اکوسیستم تأمین مالی انبوه

مدل تأمین مالی انبوه برای جلب اعتماد و کسب اعتبار نیاز به وجود متقاضیان کارآفرین و مشارکت‌کنندگان علاقمند دارد. چنین نظامی نیاز به اکوسیستم‌های پشتیبان و توانمندساز نظیر مقررات تسهیل‌کننده، فناوری و محیط امن تبادلات مالی و همچنین فرهنگ‌پذیری این شیوه جدید از تأمین مالی دارد. عوامل کلیدی تسهیل‌گر برای توسعه اکوسیستم مشارکت جمعی در شکل دو خلاصه شده که عبارتند از:



تصویر ۳- اکوسیستم مردم‌نیاز برای تأمین مالی انبوه در چرخه کسب و کار

الف) مقررات اقتصادی: پشتیبانی چارچوب‌های قانونی از شفافیت، حجم و سرعت در انجام تأمین مالی - کاهش ریسک‌های موجود در این مدل، ارائه سیاست‌های تسهیل‌گری

ب) فناوری: ایجاد بستر امن تبادل مالی، سرعت دسترسی به اینترنت

ج) انسجام و مشارکت اجتماعی: وجود رویدادها و نهادهای حامی کارآفرینی نظیر مراکز رشد، مشاوران کارآفرینی و نظایر آن - توسعه شبکه‌های اجتماعی متناسب

د) فرهنگ کارآفرینی: فضاهای کاری مشترک نظیر مراکز رشد و شتابدهندگان کسب و کار، توسعه شفافیت و همبستگی‌های اجتماعی در خلق محصول



روش تحقیق

روش پژوهش در این مقاله به صورت مقایسه تطبیقی با رویکرد اسنادی است. داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از طرق مطالعات کتابخانه‌ای، شبکه پلتفرم‌های اطلاع‌رسانی جهانی در حوزه تأمین مالی جمعی به دست آمده است. لذا ابتدا ضمن تبیین انواع مدل‌های تأمین مالی انبوه، به بررسی ریسک در مدل مذکور پرداخته و در نهایت توصیه‌های سیاستی برای بانک‌ها را در این خصوص ارائه می‌کند.

مدل‌های تأمین مالی انبوه

طیف گسترده‌ای از مدل‌های تأمین مالی انبوه با مدل‌های کسب و کار متفاوت وجود دارد. با توجه به تنوع مدل‌های کسب و کار پلتفرم‌های واسط، می‌توان آن‌ها را در چند مدل پایه‌ای زیر دسته‌بندی کرد.

جدول ۲. حالات تأمین مالی جمعی

ساختار	مدل کسب‌وکار	حالات تأمین مالی جمعی
سرمایه‌گذاران بدون انتظار پاداش مالی مشارکت می‌کنند	اهدا	کمک
سرمایه‌گذاران یک هدیه بابت مشارکت یا پیش‌خرید یک محصول یا خدمت دریافت می‌کنند.	پاداش	
سرمایه‌گذاران اسناد سهام یا مقدمات سود سهام دریافت می‌کنند.	خرید سهام	سرمایه‌گذاری
سرمایه‌گذاران اسناد بدهی وام (مبلغ ثابتی سود یا بدون بهره) دریافت می‌کنند و سرمایه اصلی در برنامه زمانی مشخص بازگشت پیدا می‌کند.	وام	

الف) مدل اهدا: مشارکت‌کنندگان در این مدل، انتظاری برای بازگشت وجه، سود، یا هیچ چیز دیگر ندارند. این مدل معمولاً برای کمپین‌های اجتماعی و خیریه استفاده می‌شود و قدیمی‌ترین مدل جمع‌سپاری مالی است.

ب) مدل پاداش: مشارکت‌کنندگان در این مدل از نوعی «پاداش» برخوردار می‌شوند. این «پاداش» می‌تواند نسخه‌ای از محصول نهایی پروژه (پیش‌فروش)، قرار گرفتن اسم فرد در لیست حامیان و یا امکان حضور افراد در رویدادهای مرتبط با آن موضوع است. این مدل محبوب‌ترین مدل جمع‌سپاری مالی است و بیشترین سهم بازار را دارد.

ج) مدل وام - بدهی: مشارکت‌کنندگان در این مدل پس از سررسید مورد نظر، مبلغ پرداختی با اضافه سود متعلقه را دریافت می‌کنند. در این روش دو طرف ارائه‌کنندگان منابع مالی و وام‌گیرنده/گیرندگان بدون واسطه با یکدیگر تعامل می‌کنند. این مدل دقیقاً شبیه وام‌های بانکی است با این تفاوت که همه چیز با توافق طرفین بوده و وام‌دهندگان یک گروه از افراد هستند.

د) مدل مشارکت: این روش در تأمین بودجه مورد نیاز برای تحقق یک ایده، راه‌اندازی یک پروژه و یا کسب و کار است. در واقع آنها بخشی از سهام فعالیت مورد نظر را خریداری می‌نمایند و انتظار دارند تا درصدی از درآمد پروژه به آنها تعلق گیرد. این مدل شباهت بسیاری با سرمایه‌گذاری خطرپذیر (VC) دارد با این تفاوت که سرمایه‌گذاران گروهی از افراد هستند. این



مدل بیشترین رشد را در مدل‌های جمع‌سپاری مالی در سال‌های اخیر داشته است.

به این ترتیب اشکال مختلف تأمین مالی جمعی را می‌توان مطابق با شکل زیر طبقه‌بندی کرد که از فرآند خیلی ساده اهدای جمعی آغاز شده و به فرآیند پیچیده‌تر و اشکال منظم‌تر در مدل‌های سرمایه‌گذاری منتهی می‌شود.



تصویر ۴- مراحل تأمین مالی انبوه از منظر پیچیدگی

ریسک در تأمین مالی انبوه

مانند هر کسب و کار دیگری جمع‌سپاری نیز برای متولی آن می‌تواند مزایا و مخاطراتی داشته باشد که این متولی ممکن است یک بانک یا یک شرکت نوپا باشد. از مزایای اصلی ایجاد یک بستر جمع‌سپاری برای خالق آن می‌توان به اعتمادسازی، برندسازی، جذب مشتریان جدید و فرصت‌های مشارکت اشاره کرد و در مقابل، مخاطرات اجرای ناموفق جمع‌سپاری می‌تواند شامل ریسک شهرت و زیان ناشی از مدل کسب و کار نامناسب باشد. علاوه بر مخاطرات مذکور چالش‌های مهمی نیز در توسعه این کسب و کار وجود دارد که از آن جمله مراقبت از حقوق معنوی پروژه‌ها و رعایت مرز محرمانگی و شفافیت است که برای استمرار کسب و کار و حمایت از پروژه‌ها ضروری می‌نماید؛ از سوی دیگر نمی‌توان منکر نقش رگولاتور و حاکمیت در این نوع اقتصاد شد. ترس مردم از سرمایه‌گذاری در حوزه‌هایی که از حمایت قانونگذار برخوردار نباشد، مانع بزرگی بر سر راه این کسب و کار است و چنانچه موضع رگولاتور در هر کسب و کاری مشخص نباشد انگیزه گسترش آن کسب و کار در بلندمدت به میزان مکفی نخواهد بود.

بطور کلی مزایای تأمین مالی جمعی به قرار زیر است:

- کاهش ریسک سرمایه‌گذاری فردی از طریق مشارکت
- کاهش ریسک سرمایه‌گذاری از جهت کسب موفقیت آتی به دلیل کنترل و تحلیل سرمایه‌گذاری به وسیله افراد با تخصص‌های مختلف. بدین مفهوم که مقبولیت گروه زیادی از افراد برای سرمایه‌گذاری در یک طرح، می‌تواند



هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۳۰ و ۲۹ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی



اطمینان بیشتری را به مقبولیت محصول یا خدمات نهایی تولید شده در بازار ایجاد نماید.

- اطمینان از موفقیت محصول در بازار به وسیله پیش فروش محصول در سایت‌هایی که سرمایه‌گذاران را ترغیب می‌نمایند.

اکوسیستم مشارکت مالی جمعی حداقل سه بازیگر اصلی دارد: مشارکت‌کننده (انبوه مردم سرمایه‌گذار)، درگاه (واسطه) و کارآفرین (متقاضی وجه). بدیهی است که تمامی بازیگران در این مدل با ریسک‌هایی مواجه بوده و انتظار پاداش‌هایی را دارند.

۳-۱ ریسکها و پاداشهای انبوه مردم مشارکت‌کننده:

اصولاً سرمایه‌گذاری در مراحل اولیه کسب و کار (نوزادی و نوپایی)، ریسک ذاتی بالایی دارد. شکست درصد بالایی از شرکت‌های نوپا، امری طبیعی است و در اینصورت مشارکت‌کنندگان متضرر خواهند شد. علاوه بر آن سهام این شرکت‌ها به سختی قابل ارزشگذاری است. حتی زمانی که شرکت نوپا موفق شود، احتمالاً نیاز به سرمایه بیشتر برای رشد و پیشرفت خود دارد. انبوه مردم مشارکت‌کننده ممکن است از دوره‌های بعدی تامین مالی باخبر نشده و از اینرو با ریسک کاهش ارزش سهام یا اوراق خود مواجه شوند.

در مدل‌های متداول تأمین مالی، که سرمایه‌گذاری توسط افراد متبحر یا بانک‌ها انجام می‌شود، پیش از سرمایه‌گذاری، ارزیابی‌های دقیق انجام شده و پس از آن، سرمایه‌گذاری انجام شده به دقت پایش می‌شود. در حالی که در میان انبوه افراد مشارکت‌کننده ممکن است هیچکس قادر به چنین ارزیابی و پایشی نباشد. با این وجود، اگر کسب و کار موفق شود، ممکن است بتواند به تنهایی یا از طریق سرمایه‌گذاران حرفه‌ای سهم انبوه مردم را بخرد یا به بازار بورس وارد شده و از این طریق سهام را در معرض عموم قرار داده و مشارکت‌کنندگان، پاداش سرمایه‌گذاری خود را دریافت نمایند. نتایج مطالعات نشان داده که مشارکت‌کنندگان خرد بجز انگیزه‌های مادی، معمولاً انگیزه‌های غیرمادی نظیر پشتیبانی مستقیم از نوآوری و اشتغال برای جامعه نیز داشته و از در اختیار گذاردن تجربیات خود برای رونق کسب و کار مورد حمایت نیز دریغ نمی‌کنند. به عبارتی، برای مشارکت‌کننده فرصت مشارکت و جزئی از پروژه مورد حمایت بودن، ارزشمند است.

۳-۲ ریسکها و پاداشهای کارآفرین (کسب و کار متقاضی تأمین مالی):

کارآفرینی که در نظر دارد از مسیر تأمین مالی جمعی وجوه مورد نیاز برای کسب و کار خود را فراهم کند، کسب و کار خلاقانه خود را در معرض افشاء برای رقبا قرار می‌دهد. از اینرو چگونگی و میزان اطلاعاتی که باید از طرف تأمین مالی ارائه دهد اهمیت پیدا می‌کند. چالش دیگر، مدیریت مشارکت با انبوهی از مردم است که انگیزه‌های متفاوتی برای اقدام خود دارند. شاید یکی از مهمترین عواملی که می‌تواند کسب و کار متقاضی تأمین مالی جمعی را تحت الشعاع خود قرار دهد، سازوکار خروج مشارکت‌کنندگان از کسب و کار پس از طی دوره مشخص سرمایه‌گذاری باشد. از اینرو کسب و کارهای متقاضی باید پتانسیل بالایی برای رشد کافی درآمدی طی مدت سرمایه‌گذاری انبوه مردم داشته باشند و یا برنامه‌ریزی مشخص و قابل اطمینانی برای جایگزینی سرمایه‌ها (به عنوان نمونه طرح صندوق‌های سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر یا ورود به بازار بورس) انجام دهند.

با این وجود، از آنجا که کسب و کارهای نوپا شانس کمتری برای دستیابی به منابع بانکی یا تسهیلات دولتی و حتی منابع صندوق‌های سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر دارند، این شیوه تامین مالی بسیار مورد استقبال کارآفرینان قرار گرفته است. در این روش، کارآفرین بدون واسطه به سرمایه‌گذاران مرتبط می‌شود، لذا هزینه ناشی از دریافت تسهیلات که به کارآفرین تحمیل



هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۳۰ و ۲۹ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی



می شود، در مقایسه با تأمین مالی توسط اشخاص حقوقی نظیر بانک یا شرکت سرمایه گذاری کمتر است. همچنین، فاصله زمانی درخواست سرمایه تا زمان اعطای آن کاهش می یابد. علاوه بر آن میزان استقبال انبوه مردم از ایده کارآفرین، معیاری از مقبولیت ایده نوآورانه در بازار به دست می دهد که به جای خود گونه ای از سنجش اولیه بازار بوده و بسیار ارزشمند است. به عبارتی، مشارکت کنندگان، اعم از اینکه خود، مصرف کننده محصولی که برای آن سرمایه گذاری کرده اند باشند یا نباشند، در فرایند تجاری شدن ایده یا طرح انتخابی ذینفع خواهند بود و در زمره اولین گروهی هستند که بی صبرانه منتظر به بازار رسیدن محصول مورد نظر و سودآوری آن هستند. لذا بسیاری از مشارکت کنندگان با انگیزه منافع بیشتر، تبدیل به داوطلبانی می شوند که در راستای توسعه محصول و سودآوری آن، خدماتی نظیر نوآوری در محصول، بازاریابی و نظایر آن نیز به کارآفرین ارائه می کنند.

۳-۳ ریسکها و پادشاهی درگاه (واسطه تأمین مالی)

بررسی دقیق درخواستها و تشخیص برنامه های غیرعملی و کلاهبرداری های احتمالی، برای این گروه از بازیگران اکوسیستم تأمین مالی جمعی اهمیت زیادی دارد. تخلف کسب و کارهای تأمین شده و عدم انجام تعهدات، پیامدهای نامطلوبی برای درگاه در برداشته و اعتماد مردم به درگاه را کاهش داده و درگاه را با ضرر و زیان مواجه می سازد. از اینرو، بزرگترین چالش درگاه های تأمین مالی، رعایت چارچوب های قانونی است. علاوه بر آن هر چه نرخ موفقیت برنامه های اعلان شده توسط درگاه بالاتر باشد، اعتماد مردم افزایش یافته و تعداد مشارکت کنندگان افزایش خواهد یافت. از اینرو بسیاری از درگاه های موجود، قبل از اعلان عمومی، با استفاده از تیم های مشاور خبره به ارزیابی برنامه های کسب و کار و شایستگی های متقاضیان (بویژه در مدل مشارکت) پرداخته و تنها در صورتی که احتمال موفقیت بالایی را برای برنامه تشخیص دهند آن را پذیرش می نمایند.

شرکت در فعالیتهای جمع سپاری مالی باعث ایجاد ریسک شهرت می گردد. «ریسک شهرت» یکی از ریسک هایی است که با توجه به جایگاه و حساسیت بانکها در اقتصاد، از درجه اهمیت بسیار بالایی برای آنها برخوردار است. ریسک شهرت می تواند منجر به پایان عمر یک بنگاه اقتصادی و به ویژه یک بانک شود. صاحبان بانکها (هیات مدیره و مدیران و پرسنل)، بیش از هر فرد دیگری به فکر «شهرت» سازمان شان هستند و آگاهانه وارد مقوله ای نمی شوند که منجر به ریسک شهرت برای آنها شود؛ زیرا به خوبی از زیان های سنگین حاصل از ریسک شهرت آگاهند. از طرف دیگر، بانک مرکزی و به طور کلی، نهادهای تقنینی و نظارتی، سعی دارند با وضع قوانین و مقررات لازم و کافی و همچنین، تعریف مجازات های متناسب با هر جرم، انگیزه ورود به فعالیت های غیرقانونی و ارتکاب جرم را به میزان قابل قبولی کاهش دهند.

با این وجود، رشد روزافزون و تصاعدی این درگاهها در جهان، نشان از سودآوری این صنعت دارد. معمولاً درگاه های تأمین مالی جمعی، چند درصد از وجوه جمع آوری شده را به عنوان کارمزد برمی دارند. مواردی نیز دیده شده که مبلغ ثابتی برای ارائه از کارآفرینان صرف نظر از موفقیت یا عدم موفقیت اعلان عمومی دریافت می شود.

یافته ها و نتایج

مهمترین مزیت تأمین مالی انبوه را می توان دسترسی آسان و بدون واسطه به منابع مالی، پایین بودن نرخ های پیشنهادی وام ها، پیچیدگی های اعتباری کم و تسهیم ریسک در بین مجموعه وام دهندگان تعریف کرد. این درحالی است که در روی دیگر

^۶ از چهره بیرونی یک بنگاه به عنوان «شهرت» نام برده می شود و در نتیجه، هر چیزی بتواند این «چهره بیرونی» را تحت تأثیر قرار دهد، منتج به درجه ای از «ریسک شهرت» برای بنگاه می شود.



هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام‌های پرداخت

تهران، مرکز همایش‌های بین‌المللی برج میلاد - ۲۰ و ۲۱ بهمن ۱۳۹۶

7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی



سکه این روش تأمین مالی، ریسک‌هایی چون عدم بازپرداخت در مدل‌های وام‌دهی، حملات سایبری، سرقت اطلاعات و عدم تعهد خالق اثر در تکمیل پروژه از حیث نظارت اجرایی در این میان وجود دارد. کشورها با رویکردهای نظارتی مختلفی در این خصوص اقتباس کرده‌اند به گونه‌ای که در برخی از کشورها نظیر فرانسه، آلمان و ایتالیا بخش بانکی به عنوان ناظر این امر در سازوکارها و قوانین موضوعه شناخته شده و این امر با در بستر شبکه بانکی صورت می‌پذیرد. برخی از کشورها نیز نظارت توسط نهادهای مالی یا واسطه‌گران مالی ایجاد می‌شود که از جمله آنها می‌توان به استرالیا، آرژانتین، کانادا و نیوزلند اشاره کرد. در برخی کشورها نیز تأمین مالی انبوه دارای ممنوعیت است نظیر ژاپن و در برخی نیز فقدان تعریف و مقررات مشخص در این خصوص به چشم می‌خورد نظیر برزیل، کره جنوبی، چین و انگلستان که به ارائه بسته‌های سیاستی در این خصوص اکتفا شده است.

کشور ایران از حیث ابعاد توضیح داده شده در خصوص اکوسیستم مالی در تأمین مالی انبوه، مستعد توسعه ظرفیت در این حوزه است. در حال حاضر نقش آفرینی بانک‌ها در این حوزه و ایجاد قوانین موضوعه متناسب با شرایط اقتصادی کشور از جمله حلقه‌های مفقوده در این مدل تأمین مالی است.

جمع بندی

نوآوری تأمین مالی جمعی هنوز در ابتدای راه است. بانک‌ها می‌توانند از طریق ایفای نقش موثر در فعال‌سازی مشارکت مالی جمعی از یتانسیل آن در پیشبرد سیاست‌های توسعه کارآفرینی در کشور استفاده نمایند. این نوآوری می‌تواند با توجه به زیرساخت‌های موجود، خلاءها و امکان‌سنجی ایجاد اکوسیستم لازم، در بخش‌های مختلفی از فرآیند کارآفرینی بکار گرفته شود. چنین نظامی نیاز به اکوسیستم‌های پشتیبان و توانمندساز نظیر مقررات تسهیل‌کننده، فناوری و محیط امن تبادلات مالی و همچنین فرهنگ پذیرای این شیوه جدید از تأمین مالی دارد. باید توجه داشت که ترویج تأمین مالی انبوه زمانی اثربخش است که متناسب با ظرفیت‌های کارآفرینی و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی باشد. در حال حاضر قوانین جاری کشور در راستای اجرای روش‌های سنتی تأمین مالی طراحی شده‌اند و بنابراین وضع مقررات موضوعه جدید با محوریت بانک‌ها با توجه به بانک‌پایگی اقتصاد، جهت منافع تمامی ذینفعان این روش ضروری است. اجرای برنامه‌های تأمین مالی انبوه نیاز به هماهنگی میان دستگاهها و نهادهای قضایی، بانکی و تخصصی در رابطه با شرکتهای کوچک و متوسط، نوآوری و کارآفرینی دارد. ایجاد این روش می‌تواند در قالب صندوق‌های سرمایه‌گذاری و نیز شرکت‌های تعاونی صورت پذیرد ولیکن در هر دو حالت با توجه به بانک‌پایگی اقتصاد کشور بایستی در بستر شبکه بانکی به عنوان کانال دسترسی، دستگاه ناظر، تنظیم‌گر و مشارکت‌کننده تکامل یابد.



هفتمین همایش سالانه
بانکداری الکترونیک
و نظام های پرداخت

تهران، مرکز همایش های بین المللی برج میلاد - ۲ و ۳ بهمن ۱۳۹۶

**7th Annual Conference
on Electronic Banking
and Payment Systems**

نوآوری، بازیگران جدید و کارایی در کسب و کار مالی



منابع

- [1] Best, Jason; Neiss, Sherwood; Swart, Richard; Lambkin, Anthony; Raymond, Sam.(2013). *Crowdfunding's potential for the developing world*. InfoDev. Washington DC ; World Bank.
- [2] Agrawal, A., C. Catalini, and A. Goldfarb. 2011. *Offline Relationships, Distance, and the Internet: The Geography of Crowdfunding*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- [